

Bildande av NATURRESERVATET BJÖRKESBACKA i Marks kommun

Uppgifter om reservatet

Benämning:	Björkesbacka
Kommun:	Mark
Socken:	Örby
Kartblad:	Ekonomisk karta 6C 4e
Gräns:	Se beslutskarta, bilaga 2, där gränsen är ytterkanten av den kraftigt punktstreckade linjen.
Fastighet:	Mark Björkesbacka 1:2
Ägare:	Elof Nordenvall, Nytorp, Haratången, 511 92 Örby
Areal:	56,6 ha, varav 25,2 ha barrskog, 5,3 ha betad lövskog, 17,3 ha mossmark, 0,3 ha kärrmark, 2,3 ha betesvall, 5,9 ha vatten och mader samt 0,3 ha hustomt.
Naturvårdsförvaltare:	Marks kommun
Ändamål:	Att för den vetenskapliga naturvärden och det rörliga friluftslivet bevara ett av de bästa exemplen i Marks kommun på ett brukat skogshemman med ett väl bevarat och starkt kulturpåverkat landskap som visar hur jordbruk, djurhållning och skogsbruk bedrevs i början av detta sekel med de sällsynta arter som hör hemma i det gamla odlings- och skogslandskapet.

Beskrivning av området

Gården Björkesbacka är belägen på en moränhöjd intill ett bergsparti i de höglänta och kuperade skogsbygderna i Örby socken i östra delen av Marks kommun. Gården, de kringliggande våtmarkerna och skogspartierna kännetecknas av en väl bevarad småskalighet och småbrutenhet med avseende på såväl bruksformer i de gårdsnära delarna som bruks sätt i de kringliggande skogs- och myrmarkerna.

Björkesbacka är ett av de bästa exemplen på ett brukat skogshemman i den södra och starkt kuperade delen av Älvsborgs län. Gården är vidare ett väl bevarat och starkt kulturpåverkat landskap som visar hur jordbruk, djurhållning och skogsbruk bedrevs i början av detta sekel.

Området hyser ett stort antal välutvecklade skogstyper med ett rikt biologiskt innehåll bl a fuktig gammal granskog och lövskogsmiljöer. I anslutning till gården finns gamla grova lövträd med sällsynta lavar som lunglav och skrovellav, och i de angränsande skogsmarkerna finns de alltmör sällsynta kärlväxterna linnéa och knärot. Fågellivet är rikt med bl a orrspel.

Landskapet kring Björkesbacka har också ett kulturhistorisk värde, liksom själva gårdsmiljön med välbevarade byggnader från 1700- och 1800-talen.

Planering

Det aktuella området har i olika planeringsunderlag bedömts ha följande naturvärde:

- mycket högt naturvärde (klass 1) i Marks kommuns naturvårdsplan (objekt OR48),
- högt värde (klass II) i Länsstyrelsens i Älvsborgs län inventering av ängs- och hagmarker (objekt 48),

- högt naturvärde (klass II) i Länsstyrelsens lövskogsinventering (objekt 235).
- högt till mycket högt bevarandevärde (klass 2-3) i Länsstyrelsens program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden.

I Marks kommuns översiktsplan anges att området (objekt N7) kräver särskilda skötselåtgärder eller skydd enligt naturvårdslagen för att naturvärdena skall kunna bevaras. Området anges också som ekologiskt känsligt enligt naturresurslagen.

Björkesbacka finns upptagen som värdefull miljö i Marks kommuns kulturmiljöprogram.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län beslutade 1993-04-07 (dnr 231-3693-93 63-10) om delegering till kommunstyrelsen i Marks kommun av befogenhet att enligt naturvårdslagen bilda naturreservat m.m. inom Marks kommun.

Ärendets beredning

Fastighetsägaren Elof Nordenvall kontaktade miljökontoret i Marks kommun i juli 1992 och undrade vilka möjligheter som fanns att bevara naturvärdena på del av fastigheten Björkesbacka. Fastighetsägaren och miljökontoret gjorde den gemensamma bedömningen att naturvärdena bäst kunde säkras genom bildande av naturreservat. Miljökontoret uppdrog under hösten 1992 åt Naturcentrum AB att närmare beskriva områdets naturvärden och lämna förslag till avgränsning av reservatet samt att upprätta ett förslag till skötselplan. Kommunstyrelsens i Marks kommun arbetsutskott informerades muntligen om arbetet av miljökontoret 1993-05-27. Miljökontoret har under hand haft kontakter med fastighetsägaren och länsstyrelsen. Förslaget till beslut och skötselplan remitterades 1995-07-18. Samtliga remissinstanser tillstyrker ett naturreservat men vissa detalj synpunkter lämnas. Kommunstyrelsens arbetsutskott redovisades 1995-11-23 remissvaren och miljökontorets förslag till förändring av beslut och skötselplan godkändes. Miljökontoret har därefter reviderat förslaget till beslut och skötselplan. Markägaren har informerats om det reviderade förslaget 1996-02-08.

Områdets behov av skydd och vård

Området består av olika naturtyper med bl.a. hävdade marker, ålderdomligt skött skog, modernt skött skog samt våtmarker. Området hyser ett stort antal sällsynta arter som hör hemma i det gamla kulturpåverkade odlings- och skogslandskapet. Intressanta arter är bl.a. kärlväxterna getapel, knärot och linnea, lavarna läderlappsav (*Collema nigrescens*) *Sclerophora nivea*, liten blekspik (*Sclerophora peronella*), lunglav (*Lobaria pulmonaria*), skrovellav (*Lobaria scrobiculata*) och skinnlav (*Leptogium saturninum*) samt fåglarna mindre hackspett, spillkråka, orre och trana. För att naturvärdena skall bevaras krävs att hävden upprätthålls på inägora och att den ålderdomligt skötta skogen sköts på likartat sätt som tidigare - se till detta beslut hörande skötselplan. Övriga områden kräver inga särskilda skötselåtgärder men ingår i reservatet för att områdets helhet skall bevaras och för att tillgodose friluftslivet.

Fornlämningarna inom området är skyddade enligt kulturminneslagen.

Marks kommuns bedömning

Marks kommun har i kommunens översiktsplan och naturvårdsplan bedömt att Björkesbackas höga naturvärden har sådan karaktär att de utgör ett allmänt intresse för naturvården i kommunen. Områdets naturvärden hör också ihop med den värdefulla kulturmiljön. Kommunen gör den bedömningen att områdets naturvärden bäst kan ges ett långsiktigt skydd och utveckling genom ett bevarande som naturreservat. Härigenom tillgodoses naturresurslagens bestämmelser om en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning. Skydd av Björkesbacka ligger också i linje med kommunens intentioner antagna i Lokal Agenda 21. Någon konflikt med enskilda intressen föreligger inte, eftersom markägaren utan krav på ekonomisk ersättning godtagit de inskränkningar i markanvändningen som anges nedan. (Naturreservat skyddar naturmiljön, men innebär inget skydd för byggnaderna inom området.)

Med avvägning mellan berörda allmänna och enskilda intressen anser Marks kommun att naturreservatet bör bildas med den avgränsning och de bestämmelser som nedan följer.

Marks kommuns beslut

Det beskrivna området, avgränsat på bifogad karta (bilaga 2), bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas på grund av områdets betydelse för kännedomen om kommunens natur, sin skönhet och betydelse för allmänhetens friluftsliv.

MED STÖD AV LÄNSSTYRELSENS BESLUT 1993-04-07 (DNR 23 1-3693-93 63-10)
OM DELEGATION OCH 7 § NATURVÅRDSLAGEN FÖRKLARAR
KOMMUNSTYRELSEN I MARKS KOMMUN DET PÅ BIFOGAD KARTA
AVGRÄNSADE OMRÅDET FÖR NATURRESERVAT.

Naturreservatets namn skall vara Björkesbacka.

Ändamålet med reservatet skall vara att för den vetenskapliga naturvården och det rörliga friluftslivet bevara ett av de bästa exemplen i Marks kommun på ett brukat skogshemman med ett väl bevarat och starkt kulturpåverkat landskap som visar hur jordbruk, djurhållning och skogsbruk bedrevs i början av detta sekel med de sällsynta arter som hör hemma i det gamla kulturpåverkade odlings- och skogslandskapet.

Gräns mot väg P 548 skall vara 0,5 meter utanför bankfoten, alternativt 0,5 meter utanför krönet på vägdikets bakslänt.

Föreskrifter för naturreservatet

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar kommunstyrelsen i Marks kommun med stöd av Länsstyrelsens beslut 1993-04-07 (dnr 23 1-3693-93 63-10) om delegation och 8-10 §§ naturvårdslagen (NVL) och 9-10 §§ NVF att nedan angivna föreskrifter samt bestämmelser för naturreservatet skall gälla.

A. Föreskrifter enligt 8 § NVL om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt

att förfoga över fastigheten

Förutom föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det, med undantag för på gårdstomt, förbjudet att, utöver det som erfordras enligt bifogad fastställd skötselplan:

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdenas topografi eller yt- och dräneringsförhållanden, såsom att spränga, schakta, gräva, dika, tippa och fylla ut eller på annat sätt påverka ytbildningen;
2. anlägga nya vägar, parkeringsplatser eller broar;
3. uppföra ny byggnad eller anläggning. Till gården hörande äldre överloppsbyggnad får dock återuppbyggas efter samråd med Marks kommun;
4. uppföra mast, tom eller liknande anordning;
5. skogsplantera öppen mark;
6. dra fram mark- eller luftledning utöver vad som krävs för byggnader på tomtmarken;
7. att på annan mark än åkermark och nyanlagd slåtteräng plantera in för området idag ej förekommande växter eller djur;
8. kalka på mark eller tillföra växtnäringssämnen eller bekämpningsmedel på mark och i vatten. Naturgödsel får dock påföras på brukad åkermark;

Vidare är det förbjudet att utan Marks kommuns tillstånd

9. avverka, gallra eller röja;
10. anordna annat upplag än tillfälligt för skötsel enligt bifogad fastställd skötselplan;
11. omföra betesmark till åker eller skog eller tvärtom;
12. så eller plantera in barrträd;
13. bedriva jakt eller fiske;
14. dra fram mark- eller luftledning till byggnader på tomtmarken;

Föreskrifterna A1, A2, A3, A9 och A11 ovan skall inte utgöra hinder för skötsel enligt bifogad fastställd skötselplan. Föreskriften A6 och A14 utgör inte hinder för underhåll och reparation av befintliga ledningar.

- B. Föreskrifter enligt 9 § NVL angående markägares eller annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att anordningar utförs

och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med naturreservatet, nämligen

1. gränsmarkering av och upplysning om naturreservatet;
2. skötsel av skog, våtmarker, hagmark, slåtteräng och åkermark i enlighet med bifogad fastställd skötselplan;
3. stängsling;
4. markytor kan efter Marks kommuns medgivande tas i anspråk för miljökontroll och för vetenskapligt ändamål i den mån det inte strider mot övriga föreskrifter för naturreservatet;
5. uppförande och underhåll av stigar och leder samt rastplatser och skyltningar m.m.;

C. Föreskrifter enligt 10 § NVL om vad allmänheten har att iaktta inom området

Förutom föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att utan Marks kommuns tillstånd eller på annan än av kommunen anvisad plats enligt bifogad fastställd skötselplan

- 1 göra upp eld;
- 2 framföra motordrivet fordon;
3. framföra cykel annat än på befintliga vägar;
- 4 tälta eller ställa upp husvagn;
- 5 uppföra vindskydd;
- 6 slänga skräp eller trädgårdsavfall;
7. plocka eller gräva upp växter, mossor eller lavar;
8. samla in djur;
9. medföra okopplad hund;
10. anbringa skylt, affisch eller därmed jämförbart anslag;
11. anordna orienteringstävling.

D. Föreskrifter enligt 9 § NVF om vård och förvaltning

1. Naturreservatet skall skötas enligt anvisningar i genom detta beslut fastställd skötselplan.
2. Naturvårdsförvaltare skall vara Marks kommun.
3. Naturvårdsförvaltaren skall fortlöpande samråda med markägaren.
4. Naturreservatet skall utmärkas enligt svensk standard (515 021522) och Statens

naturvårdsverks anvisningar.

5. Skötselåtgärderna skall dokumenteras.

I särskilda fall kan kommunstyrelsen i Marks kommun med stöd av Länsstyrelsens beslut 1993-04-07 (dnr 231-3693-93 63-10) om delegation och 12 § NVL medge undantag från meddelade föreskrifter.

Enligt 37 och 38 §§ NVL gäller bland annat att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats enligt 8 eller 10 §§ NVL kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader och förpliktigas ersätta kostnad som föranleds av gärningen.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan kommunstyrelsen i Marks kommun enligt 39 § NVL vid vite förelägga honom om att rätta vad olovligen skett. Marks kommun har vidare möjlighet att hos kronofogdemyndigheten få handräckning för att åstadkomma rättelse.

Hur man överklagar till Länsstyrelsen — se bilaga 3.

Bilaga 1. Översiktskarta

Bilaga 2. Beslutskarta

Bilaga 3. Hur man överklagar till Länsstyrelsen

Bilaga 4. Sändlista

Bilaga 5. Skötselplan